

หลักธรรมทางพุทธศาสนากับการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเมืองในบริบทไทย*

BUDDHIST PRINCIPLES AND POLITICAL LEADERSHIP DEVELOPMENT IN THE THAI CONTEXT

พระมหาสมัค อติภทฺโท, กิตติพัธ คำสุข, วรณทนี สุวรรณจิรไพศาล

Phramaha Samack Atibhaddho, Kitipat Kamsuk, Wantanee Suwanjiraphaisan

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: samucknasin@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์การบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนากับการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเมืองในบริบทของประเทศไทย โดยเน้นให้เห็นถึงบทบาทของหลักธรรม เช่น ทศพิธราชธรรม สังคหวัตถุ 4 และอิทธิบาท 4 ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำที่มีคุณธรรมและจริยธรรมในระบบการเมืองไทย หลักทศพิธราชธรรมช่วยสร้างกรอบแนวทางสำหรับผู้นำที่ยึดถือความยุติธรรม ความเสียสละ และความอดทน ในขณะที่สังคหวัตถุ 4 สนับสนุนการสร้างควมไว้วางใจระหว่างผู้นำกับประชาชนผ่านการให้ การพูดจาไพเราะ และการปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม อิทธิบาท 4 เป็นหลักที่ช่วยพัฒนาความมุ่งมั่นและการวางแผนที่รอบคอบในงานการเมือง โดยวิเคราะห์ความท้าทายในบริบทการเมืองไทย เช่น ปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง ความไม่ไว้วางใจในตัวผู้นำ และการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่รวดเร็ว พร้อมเสนอว่า การนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้นั้น ไม่เพียงช่วยยกระดับคุณธรรมของผู้นำ แต่ยังเสริมสร้างความมั่นคงและความโปร่งใสในระบบการเมือง และจากการศึกษาพบว่า การบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนากับการพัฒนาภาวะผู้นำ สามารถสร้างผลลัพธ์เชิงบวกได้หลายประการ เช่น การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้นำและผู้ตาม และการสร้างเสถียรภาพในระบบการเมือง บทความนี้สรุปว่าหลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างการปกครองที่ยั่งยืนและโปร่งใสในบริบทของการเมืองไทย

คำสำคัญ: หลักธรรมทางพุทธศาสนา; ภาวะผู้นำทางการเมือง; การบูรณาการ; การเมืองไทย; จริยธรรม

Abstract

This article aims to study and analyze the integration of Buddhist principles into the development of political leadership within the Thai context. It highlights the role of key principles such as the Ten Royal Virtues (Dasa-Rajadhamma), the Four Bases of Social Solidarity (Sangahavatthu), and the Four Paths of Accomplishment (Iddhipada), which can be applied to cultivate moral and ethical leadership in Thai politics. The Ten Royal Virtues provide a framework for leaders emphasizing justice, selflessness, and perseverance. The Four Bases of Social Solidarity foster trust between leaders and citizens through generosity, kind speech, and proper conduct, while the Four Paths of Accomplishment enhance commitment and thorough planning in political endeavors. The article also examines challenges in the Thai political context, including political conflicts, public distrust of leaders, and rapid socio-economic changes. It proposes that integrating Buddhist principles not only elevates the ethical standards of leadership but also strengthens stability and transparency in governance systems. The study finds that applying Buddhist principles to leadership development yields significant benefits, such as promoting public participation, fostering positive relationships between leaders and citizens, and enhancing political stability. The article concludes that Buddhist principles serve as a vital tool for cultivating sustainable and transparent governance within the framework of Thai politics.

Keywords: Buddhist Principles; Political Leadership; Integration; Thai Politics; Ethics

บทนำ

การเมืองไทยในปัจจุบันเผชิญกับปัญหาความขัดแย้งและการแบ่งขั้วอย่างชัดเจน ซึ่งส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพของระบบการปกครอง แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำ เช่น ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม (Ethical Leadership) และภาวะผู้นำเชิงปฏีรูป (Transformational Leadership) ได้รับการเสนอเป็นแนวทางที่ช่วยให้ผู้นำสามารถบริหารจัดการความขัดแย้งและสร้างความไว้วางใจจากประชาชนได้ การพัฒนาภาวะผู้นำที่เน้นความโปร่งใสและคุณธรรมเป็นกุญแจสำคัญในการเสริมสร้างเสถียรภาพและการพัฒนาการเมืองไทยใน

อนาคต ซึ่งส่งผลต่อเสถียรภาพของระบบการปกครอง ความไม่ไว้วางใจต่อผู้นำและการทุจริตในระดับต่าง ๆ เป็นประเด็นสำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไข การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมและเศรษฐกิจทำให้ผู้นำต้องมีความสามารถในการปรับตัวและบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ (กฤษฎ์เลิศ สัมพันธรักษ์, 2566)

ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่อง หลักธรรมทางพุทธศาสนากับการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเมืองในบริบทไทย ด้วยการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนา เช่น หลักทศพิธราชธรรม สังคหวัตถุ 4 และอิทธิบาท 4 (อง.เอกาทศก. 25/17/87) ที่เน้นให้ผู้นำมีคุณสมบัติที่ดี เช่น ความยุติธรรม ความเสียสละ และความอดทน ซึ่งช่วยให้การตัดสินใจทางการเมืองเป็นไปอย่างโปร่งใสและได้รับการยอมรับจากประชาชน หลักสังคหวัตถุ 4 ที่ช่วยสนับสนุนการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้นำกับประชาชนผ่านการให้ การพูดจาที่จริงใจ และการปฏิบัติตัวอย่างเหมาะสม และหลักอิทธิบาท 4 มาเสริมสร้างความมุ่งมั่น ความขยัน และการวางแผนที่รอบคอบในงานการเมือง (พระมหาอภิวิชร์ อภิวิชโร, 2567) ซึ่งให้เห็นว่า การนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาใช้จะช่วยแก้ไขปัญหาระบบการเมืองไทยได้ เพราะหลักธรรมทางพุทธศาสนาไม่ใช่เพียงแนวคิดเชิงจริยธรรมเท่านั้น แต่ยังเป็นกรอบแนวคิดที่สามารถนำมาปรับใช้ในระบบการเมืองไทยได้จริง ดังนั้น การที่ผู้นำมีจริยธรรมจะเป็นรากฐานสำคัญในการฟื้นฟูความเชื่อมั่นในระบบการเมืองและสร้างสังคมที่มีความสามัคคีและเสถียรภาพในระยะยาวสืบต่อไป

หลักธรรมสำคัญในการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเมือง

การพัฒนาภาวะผู้นำทางการเมืองที่มีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นสิ่งสำคัญในการเสริมสร้างความมั่นคงและความยั่งยืนของสังคมไทย หลักธรรมทางพุทธศาสนาหลายประการสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้นำที่ดี ได้แก่ ทศพิธราชธรรม 10 สังคหวัตถุ 4 และอิทธิบาท 4 ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างกรอบแนวคิดที่ช่วยเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการเมืองให้มีคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการปกครองที่ดีในบริบทของสังคมไทยมีดังนี้

1. ทศพิธราชธรรม หมายถึง คุณธรรมพื้นฐานของผู้นำ 10 ประการที่พระมหากษัตริย์หรือผู้นำควรปฏิบัติ เพื่อการปกครองที่เป็นธรรมและมีคุณธรรม ประกอบด้วย 1. ทาน การให้และเสียสละเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น 2. ศีล การรักษาศีลและประพฤติปฏิบัติอย่างถูกต้องตามหลักศีลธรรม 3. ปริจจาคะ การเสียสละความสุขส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม 4. อาชชวะ ความซื่อตรงและความจริงใจในการปฏิบัติหน้าที่ 5. มัททวะ ความอ่อนโยนและความสุภาพในการปฏิบัติต่อผู้อื่น 6. ตปะ ความอดทนและความพยายามในการปฏิบัติหน้าที่ 7. อักโกธะ การควบคุมความโกรธและความไม่พอใจ

8. อวิหิงสา การไม่เบียดเบียนหรือทำร้ายผู้อื่น 9. ชันติ ความอดทนต่อความยากลำบากและความท้าทาย และ 10. อวิโรธนะ ความยุติธรรมและความไม่ลำเอียงในการตัดสินใจ (พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), 2546) ซึ่งหลักธรรมนี้เป็นหลักธรรมที่เน้นการปฏิบัติของผู้นำในการปกครองโดยตั้งอยู่บนความยุติธรรม ความเสียสละ และความอดทน คุณธรรมเหล่านี้ไม่เพียงช่วยให้ผู้นำตัดสินใจได้อย่างถูกต้องและเป็นธรรม แต่ยังช่วยสร้างความเชื่อมั่นจากประชาชนที่อยู่ภายใต้การนำของพวกเขา ในบริบทของการเมืองไทยซึ่งมักเผชิญกับปัญหาความขัดแย้งและการแบ่งฝ่าย ผู้นำที่ปฏิบัติตามหลักทศพิธราชธรรมจะสามารถลดความตึงเครียดและสร้างความสามัคคีในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. สังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมที่ช่วยยึดเหนี่ยวและประสานความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับประชาชนที่เน้นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้นำและผู้ตาม ประกอบด้วย 1. ทาน การให้และแบ่งปันทรัพยากรหรือความช่วยเหลือแก่ผู้อื่น 2. ปิยวาจา การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะ จริงใจ และสร้างสรรค์ 3. อัตถจริยา การประพฤติในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น และ 4. สมานัตตตา การวางตนเสมอต้นเสมอปลายและไม่ถือตัว (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2540) การนำสังคหวัตถุ 4 มาใช้จะช่วยสร้างความสามัคคีและความไว้วางใจระหว่างผู้นำกับประชาชนซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ในบริบทที่ประชาชนต้องการผู้นำที่จริงใจและพร้อมที่จะรับฟังความคิดเห็น การปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ 4 จะช่วยให้ผู้นำสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นกับประชาชนได้

3. อิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่เน้นการพัฒนาตนเองของผู้นำที่นำไปสู่ความสำเร็จ ประกอบด้วย 1. ฉันทะ ความพอใจและความรักในสิ่งที่ทำ 2. วิริยะ ความพากเพียรและความขยันในการปฏิบัติหน้าที่ 3. จิตตะ ความเอาใจใส่และความตั้งใจในการทำงาน และ 4. วิมังสา การพิจารณาและไตร่ตรองอย่างรอบคอบ (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), 2559) หลักธรรมนี้ช่วยสร้างความมุ่งมั่นและความรับผิดชอบในหน้าที่ของผู้นำ โดยเฉพาะในยุคที่ความคาดหวังจากประชาชนต่อผู้นำมีมากขึ้น ผู้นำที่ยึดมั่นและปฏิบัติตามอิทธิบาท 4 จะสามารถบริหารจัดการปัญหาและนำพาสังคมไปในทิศทางที่ถูกต้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบูรณาการหลักธรรมเหล่านี้ในการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเมืองจะช่วยเสริมสร้างคุณลักษณะที่สำคัญสำหรับผู้นำ เช่น ความยุติธรรม ความเสียสละ ความซื่อตรง และความมุ่งมั่น ซึ่งจะนำไปสู่การปกครองที่มีคุณธรรมและความยั่งยืนในสังคมไทย

สรุปได้ว่า ในสังคมไทยที่มีความเกี่ยวโยงอย่างลึกซึ้งกับพุทธศาสนา หลักธรรมเหล่านี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อปรับปรุงมาตรฐานการเมืองและการปกครอง หลักธรรมไม่เพียงช่วยสร้างผู้นำที่มีคุณธรรม แต่ยังส่งเสริมความไว้วางใจและความสัมพันธ์

อันดีระหว่างผู้นำกับประชาชน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการปกครองที่มีเสถียรภาพ นอกจากนี้ การนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาใช้ยังช่วยให้ผู้นำมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน และสามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยสติปัญญาและความยุติธรรม ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการปกครองที่มีความยั่งยืนและโปร่งใส อันจะช่วยยกระดับมาตรฐานของการเมืองไทยให้มีความเจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้นในอนาคต

ความท้าทายของภาวะผู้นำในบริบทการเมืองไทย

ภาวะผู้นำทางการเมืองในประเทศไทยเผชิญกับความท้าทายหลายประการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพและความยั่งยืนของการปกครอง โดยผู้เขียนได้ศึกษาและเรียงเรียงได้ดังนี้

1. ความขัดแย้งทางการเมืองและการแบ่งขั้วในสังคม ประเทศไทยประสบกับความขัดแย้งทางการเมืองที่ยืดเยื้อและการแบ่งขั้วทางสังคมที่ชัดเจน ผู้นำทางการเมืองต้องเผชิญกับความยากลำบากในการสร้างความสามัคคีและความร่วมมือระหว่างกลุ่มที่มีความเห็นต่างกัน การขาดความสามารถในการประสานความขัดแย้งอาจนำไปสู่ความไม่เสถียรภาพทางการเมืองและสังคม จะเห็นได้ว่า ความขัดแย้งทางการเมืองในประเทศไทยเป็นหนึ่งในความท้าทายสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำและเสถียรภาพทางการเมือง อันเนื่องมาจากความแตกต่างทางความคิดและอุดมการณ์การเมืองที่ชัดเจนระหว่างกลุ่มประชาชน รวมถึงความขัดแย้งระหว่างกลุ่มการเมือง ทำให้เกิดการแบ่งขั้วที่ลึกซึ้งในสังคมไทย เช่น เหตุการณ์ชุมนุมทางการเมือง การประท้วง และการปะทะกัน ซึ่งในอดีตที่มาได้สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาความไม่สามัคคี ความขัดแย้งเหล่านี้ไม่ได้เป็นเพียงปัญหาภายในประเทศ แต่ยังส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นต่อประเทศไทยในเวทีระหว่างประเทศด้วย ภาวะผู้นำที่ดีต้องสามารถประสานความขัดแย้งและนำพาประเทศไปสู่ความปรองดองโดยอาศัยหลักการฟังอย่างตั้งใจ การประนีประนอม และความยุติธรรม ฉะนั้นแล้ว เพื่อแก้ปัญหาเหล่านี้สามารถบูรณาการการแก้ไขด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 ซึ่งเน้นการให้ การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ดี และการปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม จะช่วยลดความขัดแย้งและเสริมสร้างความสามัคคีในสังคมได้

2. การขาดความไว้วางใจในผู้นำและสถาบันการเมือง ทำให้ประชาชนบางส่วนมีความไม่ไว้วางใจต่อผู้นำและสถาบันการเมือง เนื่องจากปัญหาการทุจริตและการขาดความโปร่งใสในการบริหารงาน ความไม่ไว้วางใจนี้ทำให้ผู้นำต้องเผชิญกับความยากลำบากในการดำเนินนโยบายและการปฏิรูปที่จำเป็น เพราะความไว้วางใจเป็นหัวใจสำคัญของการปกครองที่มีเสถียรภาพ อย่างไรก็ตาม ความไม่โปร่งใสในกระบวนการบริหารงานและปัญหาการทุจริตทำให้ประชาชนบางส่วนขาดความเชื่อมั่นในตัวผู้นำและสถาบันการเมือง โดยปัญหานี้มักเกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจในทางที่ไม่ถูกต้อง การคอร์รัปชัน และการขาด

การสื่อสารที่โปร่งใส ฉะนั้นแล้ว ต้องใช้หลักทศพิธราชธรรม โดยเฉพาะ อวิโรธนะ (ความไม่ลำเอียง) และอภิกโรธ (ความไม่โกรธ) เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจจากประชาชนและฟื้นฟูความไว้วางใจต้องเริ่มจากการปฏิบัติอย่างเปิดเผย การแสดงความรับผิดชอบต่อข้อผิดพลาด และการยึดมั่นในจริยธรรมและหลักธรรมทางการเมือง (กฤษฎ์เลิศ สัมพันธรักษ์, 2566)

3. การขาดจริยธรรมและคุณธรรมในการบริหารงาน เพราะผู้นำบางคนอาจขาดจริยธรรมและคุณธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชนและความชอบธรรมของการปกครอง การขาดจริยธรรมยังอาจนำไปสู่การตัดสินใจที่ไม่เป็นธรรมและการละเมิดสิทธิมนุษยชน และในบางกรณี ผู้นำที่ขาดจริยธรรมและคุณธรรมอาจให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ส่วนตนหรือกลุ่มมากกว่าส่วนรวม ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชนต่อรัฐบาล นอกจากนี้ การตัดสินใจที่ไม่ตั้งอยู่บนหลักการที่เป็นธรรมและโปร่งใสยังอาจทำให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนและความไม่พอใจในสังคม ฉะนั้นแล้ว ผู้นำต้องยึดมั่นในอิทธิบาท 4 โดยเฉพาะ วิมังสา (การไตร่ตรอง) จะช่วยให้ผู้นำบริหารงานอย่างมีจริยธรรมและโปร่งใส สามารถสร้างความเชื่อมั่นและความยั่งยืนในระบบการเมืองได้โดยการเน้นย้ำหลักการความยุติธรรม ความเสียสละ ส่งผลให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพ

4. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่รวดเร็ว เช่น การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ และการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ทำให้ผู้นำต้องปรับตัวและพัฒนาทักษะใหม่ ๆ เพื่อรับมือกับความท้าทายเหล่านี้ การขาดความสามารถในการปรับตัวอาจทำให้ผู้นำไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้นำทางการเมืองต้องมีความสามารถในการปรับตัวเพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ ด้วยการสร้างนโยบายที่ยั่งยืน การสนับสนุนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอย่างจำกัด เพื่อให้การปรับตัวที่รวดเร็วผู้นำต้องแก้ไขด้วยการใช้หลักอิทธิบาท 4 โดยเฉพาะ วิริยะ (ความเพียร) และ จิตตะ (ความเอาใจใส่) เพื่อให้ผู้นำมีความยืดหยุ่นและพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลง

5. การแทรกแซงจากภายนอกและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จะเห็นได้ว่าประเทศไทยต้องเผชิญกับความท้าทายจากการแทรกแซงของประเทมหาอำนาจและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ซับซ้อน ผู้นำต้องมีความสามารถในการดำเนินนโยบายต่างประเทศที่สมดุลและรักษาผลประโยชน์ของประเทศ เพราะประเทศไทยอยู่ในจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทำให้ต้องเผชิญกับความท้าทายต่าง ๆ เช่น การแข่งขันทางเศรษฐกิจ การทหาร และการเมืองส่งผลให้ผู้นำต้องมีความสามารถในการบริหารนโยบายต่างประเทศอย่างสมดุล โดยต้องรักษาผลประโยชน์

ของชาติและเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีกับประเทศเพื่อนบ้านและมหาอำนาจ โดยใช้หลักจักรวรรดิวัตร 5 เพื่อสร้างความมั่นคงและเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประเทศ โดยเน้นหลักความสามัคคีและความเท่าเทียมในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

สรุปได้ว่า ผู้นำการเมืองไทยต้องเจอกับปัญหามากมาย ทั้งความขัดแย้งทางการเมืองที่แบ่งแยกสังคม ความไม่เชื่อมั่นในตัวผู้นำและหน่วยงานการเมือง การขาดจริยธรรมในการบริหารงาน การเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็ว และแรงกดดันจากต่างประเทศ การแก้ไขปัญหาเหล่านี้ต้องมาจากผู้นำที่มีความโปร่งใส ยุติธรรม และพร้อมปรับตัวเพื่อสร้างเสถียรภาพและความยั่งยืนให้แก่ระบบการเมืองไทยให้ไปสู่ความสงบและการพัฒนาที่ยั่งยืนในอนาคต

การบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนาเพื่อยกระดับการเมืองไทย

การนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเมืองของไทย ผู้เขียนมองว่า หลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็นแนวทางที่สามารถเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมในระบบการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งหลักธรรมที่สำคัญและควรนำมาบูรณาการ ได้แก่ ทศพิธราชธรรม สังคหวัตถุ 4 และอิทธิบาท 4 ช่วยพัฒนาระบบการเมืองไทยให้มีความยั่งยืน มีคุณธรรม และตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การผสมผสานหลักธรรมเข้ากับการบริหารงานทางการเมืองจะช่วยยกระดับทั้งตัวผู้นำและระบบการเมือง โดยผู้เขียนได้ศึกษาและมองว่าสามารถนำการบูรณาการเพื่อยกระดับการเมืองไทยได้ดังนี้

1. การนำทศพิธราชธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงาน จะช่วยให้ผู้นำมีคุณธรรมและจริยธรรมที่เหมาะสมในการปกครอง สร้างความไว้วางใจและความเชื่อมั่นจากประชาชน เพราะที่เหมาะสมสำหรับผู้นำทางการเมือง โดยเน้นการพัฒนาคุณลักษณะเชิงคุณธรรม เช่น ความยุติธรรม ความเสียสละ ความไม่ลำเอียง และความอดทน การนำทศพิธราชธรรมมาปรับใช้ในกระบวนการบริหารงานจะช่วยให้ผู้นำมีความโปร่งใสในการตัดสินใจ และสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้ประชาชนได้ ยิ่งไปกว่านั้น ผู้นำที่ปฏิบัติตามหลักธรรมนี้จะสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาและสังคมในวงกว้าง (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2540)

2. การใช้สังคหวัตถุ 4 สร้างความไว้วางใจระหว่างผู้นำกับประชาชน การนำหลักธรรมนี้มาใช้ในระบบการเมืองจะช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้นำกับประชาชน ส่งเสริมความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ตัวอย่างเช่น การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจทางการเมือง และการสื่อสารที่โปร่งใสอย่างต่อเนื่อง ด้วยการจัดอบรมและพัฒนาผู้นำทางการเมืองในเชิงคุณธรรม เช่น การจัดโครงการอบรมและสัมมนา

เพื่อให้ผู้นำทางการเมืองได้เรียนรู้และเข้าใจหลักธรรมทางพุทธศาสนา โดยมุ่งเน้นการเสริมสร้างความรู้ด้านคุณธรรมและการบริหารงานเชิงจริยธรรม การอบรมดังกล่าวสามารถเป็นช่องทางในการสร้างทัศนคติที่ดีและจิตสำนึกในการปฏิบัติงานเพื่อส่วนรวม

3. การพัฒนาอิทธิบาท 4 เพื่อผลักดันความสำเร็จในระบบการเมือง ผู้นำที่ยึดมั่นในหลักธรรมนี้จะมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาสังคมและบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างเช่น การวางแผนงานอย่างรอบคอบ การประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และการปรับปรุงนโยบายให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ด้วยการส่งเสริมการศึกษาและการวิจัยเกี่ยวกับพุทธธรรมในระบบการเมืองเมืองไทย เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และแนวปฏิบัติที่สามารถตอบสนองต่อความท้าทายต่าง ๆ เช่น การจัดการกับความขัดแย้งและการพัฒนาผู้นำที่มีคุณธรรม การนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในระบบการเมืองไทยจะช่วยสร้างเสถียรภาพ ความไว้วางใจ และความโปร่งใสในกระบวนการบริหารงาน นอกจากนี้ยังช่วยส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศอย่างสร้างสรรค์ และทำให้ระบบการเมืองไทยเป็นที่ยอมรับทั้งในประเทศและเวทีระหว่างประเทศ (อริยญาเถลิงศรี, 2557)

สรุปได้ว่า การบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนาเพื่อยกระดับการเมืองไทย ด้วยการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนา เช่น ทศพิธราชธรรม สังคหวัตถุ 4 และอิทธิบาท 4 มาปรับใช้ในระบบการเมืองไทย จะช่วยพัฒนาภาวะผู้นำให้มีคุณธรรมและจริยธรรม เสริมสร้างความไว้วางใจ ความโปร่งใส และความร่วมมือระหว่างผู้นำและประชาชน ทศพิธราชธรรมช่วยให้ผู้นำมีความยุติธรรมและเสียสละ สังคหวัตถุ 4 ส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีและการมีส่วนร่วมของประชาชน ขณะที่อิทธิบาท 4 ช่วยให้ผู้นำมีความมุ่งมั่นและพัฒนานโยบายอย่างต่อเนื่อง การบูรณาการนี้จะทำให้ระบบการเมืองไทยมีเสถียรภาพ ตอบสนองประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นที่ยอมรับในระดับสากล

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาเรื่อง หลักธรรมทางพุทธศาสนากับการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเมืองในบริบทไทย พบว่า การเมืองไทยในปัจจุบันกำลังเผชิญกับปัญหาที่ซับซ้อนและหลากหลาย ทั้งความขัดแย้งที่เกิดจากความแตกต่างทางความคิด การขาดความไว้วางใจในตัวผู้นำ และความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่รวดเร็ว สิ่งเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพและความน่าเชื่อถือของระบบการเมืองไทยอย่างต่อเนื่อง ซึ่งผู้เขียนได้ศึกษาและสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่ได้ดังนี้

3

steps to ยกระดับ การเมืองไทย ด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

1. การบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

- ศกษีธรรม
- สังคหวัตถุ 4
- อิทธิบาท 4

2. ผลลัพธ์ของภาวะผู้นำ

- การเป็นผู้นำที่มีคุณธรรม (Moral Leadership)
- การสร้างความไว้วางใจระหว่างผู้นำกับประชาชน (Trust between Leaders and Citizens)
- ความยั่งยืนในการบริหารงาน (Sustainability in Governance)

3. ผลกระทบต่อการเมือง

- การแก้ไขความขัดแย้ง (Conflict Resolution)
- ความโปร่งใสในระบบการเมือง (Transparency)
- การมีส่วนร่วมของประชาชน (Civic Participation)

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

จากภาพที่ 1 แสดงถึงกระบวนการที่หลักธรรมทางพุทธศาสนาสามารถนำมาใช้เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำทางการเมือง และส่งผลต่อการสร้างระบบการเมืองที่มีคุณธรรมและยั่งยืนในบริบทของประเทศไทย โดยโมเดลแบ่งออกเป็นสามส่วนหลักที่มีความเชื่อมโยงกัน ได้แก่ การบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนา ผลลัพธ์ที่เกิดกับภาวะผู้นำ และผลกระทบเชิงบวกต่อการเมือง โดยผู้เขียนสรุปได้ดังนี้

1. การบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนา คือ เน้นการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาใช้เป็นกรอบแนวทางสำหรับพัฒนาผู้นำทางการเมือง หลักธรรมที่สำคัญ ได้แก่ ทศพิธราชธรรม เน้นคุณธรรมของผู้นำ เช่น ความยุติธรรม ความเสียสละ และความอดทน เพื่อสร้างผู้นำที่ได้รับการยอมรับจากประชาชน สังคหวัตถุ 4 ส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้นำกับประชาชนผ่านการให้ การพูดจาไพเราะ การทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม และการวางตัวเสมอต้นเสมอปลาย และอิทธิบาท 4 ช่วยพัฒนาความมุ่งมั่น ความขยัน และการวางแผนที่รอบคอบของผู้นำ เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผลลัพธ์ของภาวะผู้นำ เมื่อหลักธรรมเหล่านี้ถูกนำมาใช้ ผู้นำจะพัฒนาคุณลักษณะที่สำคัญ ซึ่งสะท้อนให้เห็นในสามประการ คือ 1. การเป็นผู้นำที่มีคุณธรรม (Moral Leadership) ช่วยสร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจจากประชาชน 2. ความไว้วางใจระหว่างผู้นำกับประชาชน (Trust between Leaders and Citizens) เกิดจากความโปร่งใสและความซื่อสัตย์ในการบริหารงาน และความยั่งยืนในระบบการเมือง

(Sustainability in Governance) เกิดจากการตัดสินใจที่ยึดหลักจริยธรรมและการวางแผนที่ดี

3. ผลกระทบต่อการเมือง การพัฒนาภาวะผู้นำที่มีคุณธรรมและความโปร่งใส ส่งผลเชิงบวกต่อระบบการเมืองในหลายมิติ เช่น การแก้ไขความขัดแย้ง (Conflict Resolution) ด้วยการนำสังคหัตถ์ 4 มาใช้ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและลดความขัดแย้ง ด้วยการให้ (ทาน) การพูดจาไพเราะ (ปิยวาจา) และการปฏิบัติตัวอย่างเหมาะสม (สมานัตตตา) ความโปร่งใสในระบบการเมือง (Transparency) ด้วยการใช้ทศพิธราชธรรม โดยเฉพาะ อวิโรธนะ (ความไม่ลำเอียง) และ อักโกธะ (ความไม่โกรธ) ช่วยให้ผู้นำบริหารงานอย่างซื่อตรงและเป็นธรรม และการมีส่วนร่วมของประชาชน (Civic Participation) ด้วยการใช้อธิปไตย 4 โดยเฉพาะ ฉันทะ (ความพอใจในงาน) และ จิตตะ (ความเอาใจใส่) ส่งเสริมให้ผู้นำสร้างความมุ่งมั่นและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างต่อเนื่อง

ความสำคัญของโมเดลนี้ชี้ให้เห็นว่า การนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาบูรณาการกับระบบการเมืองไทย สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกในระดับผู้นำและระบบการเมืองโดยรวมได้ การพัฒนาผู้นำที่มีคุณธรรม ความโปร่งใส และความสามารถในการจัดการปัญหา จะนำไปสู่การเมืองที่มีเสถียรภาพและยั่งยืน ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง โมเดลนี้จึงเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับบริบทของประเทศไทยซึ่งมีรากฐานจากพุทธศาสนาและสามารถนำไปใช้ในเชิงปฏิบัติเพื่อยกระดับการเมืองไทยให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงในอนาคต

สรุป

การนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาบูรณาการเพื่อยกระดับการเมืองไทยเป็นแนวทางที่ทรงคุณค่าในยุคที่สังคมเผชิญกับความท้าทายหลากหลาย ทั้งความขัดแย้งทางการเมือง ความไม่ไว้วางใจในผู้นำ และการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็ว หลักธรรม เช่น ทศพิธราชธรรม สังคหัตถ์ 4 และอธิปไตย 4 ไม่ได้เป็นเพียงกรอบแนวคิดทางศาสนา แต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาผู้นำให้มีคุณธรรมและจริยธรรมที่เหมาะสม แม้ว่าการบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนาอาจไม่ใช่คำตอบเดียวสำหรับทุกปัญหา แต่เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการพัฒนาผู้นำและระบบการเมืองให้สามารถรับมือกับความท้าทายในยุคปัจจุบัน การผลักดันให้ผู้นำมีคุณธรรมและประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการการเมือง จะช่วยสร้างอนาคตที่มั่นคง โปร่งใส และเป็นที่ยอมรับในระดับสากล

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎ์เลิศ สัมพันธรักษ์. (2566). *ที่ทางไทยในโลกท้าทาย: ตีโจทย์อนาคตบนความเปลี่ยนแปลง*. สืบค้น 24 พฤศจิกายน 2567 จาก, <https://shorturl.asia/7izM4>
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2540). *พุทธธรรม*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระมหาอภิวรรักษ์ อภิวิฑูโร. (2567). การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี. *วารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, 6(2), 1-14.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.). (2559). *อิทธิบาท 4 สังคหวัตถุ 4 สร้างการทำงานให้เป็นสุข*. สืบค้น 24 พฤศจิกายน 2567 จาก, <https://shorturl.asia/1eWMf>
- อริยญา เถลิงศรี. (2557). *ภารกิจสร้างผู้นำไทย 2020*. Forbes Thailand. สืบค้น 24 พฤศจิกายน 2567 จาก, <https://shorturl.asia/neQzk>